

İLETİŞİM EĞİTİMİNDE DEĞİŞEN PARADİGMALAR

Prof. Dr. Bahire Efe ÖZAD
Doğu Akdeniz Üniversitesi
İletişim Fakültesi
Sinema ve Televizyon Bölümü
bahire.ozad@emu.edu.tr

ÖZ

Bilimsel Devrimlerin Yapısı adlı yapıtında Thomas Kuhn, disiplinlerarası etkileşimin varlığına ve bilim felsefesindeki değişikliklere paralel olarak disiplinlerarası değişime dikkati çeker. Profesyonel yetiştirme modelleri de, bu bağlamda, disiplinlerarası değişime benzerlik gösterir. Eski çağlardan günümüze uzanan, en eski model olan, ustanın yanında izleyerek, yardım ederek öğrenme çıraklık modeli olarak adlandırılır. Matbaanın icadını takip eden, aydınlanma, teknolojinin gelişerek yayılmasının sonucu olarak ortaya çıkan endüstrileşmenin de etkisiyle önce okuryazar sayısı, sonucu olarak da yüksekokul ve üniversitelerin sayısı artmıştır. 19'uncu yüzyılın sonlarına doğru, görgül araştırma sonuçlarına değer veren pozitif paradigma başat paradigma konumuna gelir. Bu gelişmeler sonucunda, 20. yüzyılın başlarında uygulamalı bilim modeli oluşur. Yirminci yüzyılın sonlarında, özellikle de bilgi teknolojilerindeki gelişmeler dünyada bilgi toplumuna geçişe yol açar. Dünyanın birçok ülkesinde halen uygulanmakta olan uygulamalı bilim modeli yumuşak bir geçişle paradigma değişimlerine paralel olarak (pozitif paradigmadan çoklu paradigmaya geçiş) yerini yansıtma modeline bırakmaktadır. Kuramsal olarak tasarlanan bu çalışmada paradigma değişimlerine paralel olarak İletişim ve Medya Çalışmaları alanında profesyonel yetiştirme modelleri özellikle de Türkiye'deki gelişmeler dikkate alınarak tarihsel süreç içinde ele alıp değerlendirmektedir. Çalışmanın sonuçları, Türkiye'de İletişim ve Medya Çalışmaları eğitiminin uygulamalı bilim modelinden yansıtma modeline geçiş aşamasında olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Paradigma, Çıraklık Modeli, Uygulamalı Bilim Modeli, Yansıtma Modeli, Teori, Türkiye'de Medya Çalışmaları Eğitimi

CHANGING PARADIGMS IN COMMUNICATION EDUCATION

ABSTRACT

In his seminal work, *The Structure of Scientific Revolutions*, Thomas Kuhn, draws attention to the presence of interdisciplinary interaction and interdisciplinary changes that takes place parallel to the changes in the philosophy of science. In this context, professional preparation models show similarities to the interdisciplinary changes. The oldest model that has come to today, which suggests learning by observing, helping the master is named as the craft model. Following the invention of the press, enlightenment and industrialization that developed and spread as a result of technological inventions, initially the number of literate people started to increase and as a result number of colleges and universities proliferated. Towards the end of the 19th century, positivist paradigm which values the results of empirical research was established as the dominant paradigm. Based on these developments, at of the beginning of the 20th century, applied science model was developed. Towards the end of the 20th century, developments that took place particularly with respect to information technology showed the way to the transformation into information society in the world. Parallel to the paradigm shifts (transformation from the positivist paradigm to the multiparadigmatic era), the applied science model, that has been in practice in numerous parts of the world is gradually being replaced by the reflective model. In the present study, which has been designed as a theoretical study, developments in professional preparation models in the field of Communication and Media Studies with particular attention to the historical developments in Turkey are evaluated. The conclusions drawn from the study indicate that Communication and Media Studies education in Turkey is in transition from the applied science model to the reflective model.

Keywords: Paradigm, Craft Model, Applied Science Model, Reflective Model, Theory, Media Studies Education in Turkey

PARADİGMA KAVRAMI

Paradigma sözcüğü Yunanca *para* = yoluyla ve *digma* = örgü sözcüklerinin birleşmesinden ortaya çıkar ve genel örgü, genel plan anlamı taşır Şimşek (1997: 9), paradigma sözcüğünü şöyle tanımlamaktadır: 'belli zaman dilimi içinde bir grubun ya da topluluğun düşünme biçimi ve davranışlarını belirleyen bir dünya görüşü, bir algı dayanağı, bir izlen bütünü, bir perspektif, bir model. Paradigma sözcüğü, yirminci yüzyılın sonunda bilim felsefesindeki gelişmelerle ilgili sosyal bilimlerin farklı disiplinlerinde sıkça kullanılmaya başlanmıştır.

Amerikan sosyolog, filozof Thomas Kuhn'un 1970 yılında yayınladığı *Bilimsel Devrimlerin Yapısı* (The Structure of Scientific Revolutions) adlı yapıtı sosyal bilimlerde son yıllarda ciddi bir tartışma tabanı yaratmıştır. Bu eserinde Kuhn, bir paradigma değişimi yaşamakta olduğumuzu ve paradigma değişimlerinin doğrusal bir yapı izlemediklerini, buna göre de geçerli - başat paradigmanın bir başkasıyla yer değiştireceğini ve paradigma değişiminin karmaşıklığından bahseder. Thomas Kuhn'un eserinde öne sürdüğü

'paradigma değişimi yaşıyoruz' savı zaman içinde doğrulanmıştır. Ancak 'gelen yeni paradigma var olan başat paradigmanın yerini alacak ve zaman içinde eski başat paradigma silinip yerini yeni paradigmaya bırakacaktır' savı doğrulanmamış bunun yerine var olan paradigma yerini içinde zamanın başat paradigması olan pozitivist paradigmayı da barındıran çoklu paradigmaya bırakmıştır.

Paradigma yönünden, batı felsefesi kabaca üç safhaya ayrılabilir. Bunlar paradigma öncesi, pozitif paradigma ve çoklu paradigma dönemleri olarak adlandırılabilir (Özad, 1997).

1. Paradigma öncesi dönem: Bu dönemde bilgi ve gerçek daha çok antik Yunan filozoflarının düşüncelerine, dinlere (kutsal kitaba) ve insanların deneyimlerinden edindikleri kişisel bilgilere dayanmaktaydı. Bu dönemde teori sözcüğü kişisel görüş, düşünce ile eş anlamlı kullanılmaktaydı.

2. Pozitif paradigma: Mekanik, Newton'cu, akılcı olarak da adlandırılan pozitif paradigma 17. yüzyılda pozitif bilimin gelişip kabul görmesi, pozitif

paradigmayı başat (dominant) paradigma statüsüne getirmiştir. Mekanik paradigmaya göre gerçek objektiftir. Gerçek, değer yargısından, izlenen izleyenden, bilinen bilenden ayrıdır. Gerçek ancak matematiksel yollarla kanıtlanabilir. Parçaları bir araya koyarak bütün inşa edilebilir. Ampirik değerlere önem veren bu paradigma, gözle görünen, elle tutulan ve matematik kullanılarak ölçülüp hesaplanan olay ve olguları gerçek olarak kabul eder. Buna bağlı olarak, matematik ve fiziğin ayrıcalıklı üstünlük kazandığı bu dönemde geçerli olan en son matematik ve fizik kuramının insanın düşünce yapısını – başat olan ve o dönemin belirleyici paradigmasını – etkilediği düşüncesi oluşmuştur. Şimşek, pozitif paradigmanın özelliklerini şöyle özetler: pozitif paradigmaya göre gerçek basittir. Hiyerarşi düzenin ilkesidir. Evren mekaniktir. Gerçek ve yön belirlidir. Nedensellik ilişkisi vardır ve değişim niceliksel ve birikim şeklindedir. Nesnelik zorunludur. Pozitif paradigmanın başat paradigma olarak kabul gördüğü dönemlerde – ki sosyal bilimlerin için yaklaşık olarak 20. yüzyılın ilk yarısına işaret eder – gerçek, ve teori sözcükleri bilimsel araştırma sonucu matematik kullanılarak elde edilen objektif gerçekle eş anlamlı kullanılmaktadır (Şimşek, 1997: 157).

3. Çoklu paradigma: 20. yüzyılda matematik ve kuantum fiziğindeki gelişmelerle başlayan felsefi tartışmalar, pozitif bilimin epistemolojik, ontolojik, ve metodolojik yönlerinin sorgulanmasına yol açtı (Guba ve Lincoln, 1994). Bunun sonucu olarak da sosyal bilimlerde önce post ön-eki alınarak post-pozitivist (pozitivist sonrası) olarak değerlendirilen değişiklikler sonra yerini çoklu paradigmaların varlığının kabul görmeye başlamasına bırakmıştır. Bu geçiş ile ilgili Prigogine ve Stengers yaşanan değişiklikleri şöyle ifade eder: ‘Görüşümüz çoğul, geçici ve karmaşığa doğru radikal bir değişim geçirmektedir’ (1984: XX-VII).

Şimşek, pozitivist ötesi, yorumlayıcı paradigmanın

özelliklerini özetlerken şu noktalara değinmektedir: Gerçek karmaşıktır. Hiyerarşi düzendir. Evren holografiktir. Gelecek ve yön belirsizdir. İlişkiler doğrusal (lineer) değildir. Karşılıklı nedensellik vardır. Değişim morfogenetiktir. Gözlemci belli bir perspektife sahip katılımcıdır. (Şimşek, 1997: 157).

Capra (1992) *Evrene Ait Olmak* (Belonging to the Universe) adlı eserinde, bilimdeki yeni paradigma görüşünü ele alır. Yeni paradigmayı bütüncül, ekolojik ve sistematik olarak nitelendirir. Ancak bu tanımların hiç birinin yeni paradigmayı iyi ve yeterli bir şekilde yansıtmadığını da belirtir. Yeni paradigma ile ilgili özellikleri şöyle sıralar:

1. *Parçadan bütüne geçiş:* Dekara göre karmaşık bütün sistemlerin özellikleri anlaşılabilir. Parçaları inceleyerek ve bir araya getirerek bütünü oluşturabiliriz. Oysa yeni paradigmaya göre parçaların özellikleri ancak bütünün dinamikleri ele alındığında anlaşılır. Aslında parça yoktur. Ancak ayrıştırılamayan ilişkiler ağının parçalarından söz edilebilir.

2. *Yapıdan sürece geçiş:* Pozitif ya da Kartezyen paradigmaya göre yapıların, güçlerin ve mekanizmaların etkileşiminin sürece yol açtığını belirtir. Oysa yeni paradigma, tüm ilişkiler ağının içsel olarak ilintili olduğunu ve sürecin bir dışa vurumu olduğunu öne sürer.

3. *Objektif bilimden epistemik (kavramsal) bilime geçiş:* Pozitif bilime göre bilimsel betimlemeler objektif olmalıdır. Başka bir deyişle araştırmacıdan bağımsız ve salt incelenen şeyle ilgili olmalıdır. Oysa yeni paradigma bilgiyi anlamada olayın bütününe betimlenmesinin gerekliliğine dikkati çeker.

4. *Bilginin yapılanması ile ilgili inşa etmek benzetmesinden ağ (network) benzetmesine geçiş:* Pozitif paradigmada bilim inşa etme benzetmesine göre ilerler. Yeni paradigma ağ benzetmesine dayanır. İlişkiler ağının olayın bütününe temsil ettiğini ve bunun gerçeğin tespitine daha yakın olduğunu ileri sürer.

5. Gerçekten yaklaşık betimlemelere geçiş: Pozitif paradigma bilimsel bilginin kesin gerçek/katıyet sağladığı varsayımından yola çıkar. Yeni paradigma ise bulguların gerçeği yaklaşık ve sınırlı ölçüde yansıttığını, bilimin gerçeği hiçbir zaman tam ve kesin anlamamıza yol açmadığını iddia eder.

Yukarıda belirtilen özellikler, bilimde artık parçaların bütünü oluşturduğundan ziyade bütünün parçaların toplamından daha fazlası olduğu görüşünü ortaya çıkarmaktadır. Bir paradigmadan diğerine geçiş yerine çoklu paradigma döneminde halen pozitif paradigma varlığını sürdürmektedir. Pozitif paradigma varlığını sürdürürken, paradigma değişimi ile ilgili ilk farklılıklar post-ön-eki olarak post-pozitivist olarak adlandırılmışlardır. Ancak zaman içinde şekillenen farklı paradigmlar, pozitivist paradigmaya alternatifler olarak kendi isimlerine kavuşmaya başlamışlardır. Bunlar arasında feminist, Marksist, oluşturmacı (constructivist) gibi paradigmlar vardır (Guba ve Lincoln, 1994: 109).

Paradigmaların ontolojik, epistemolojik ve metodolojik farklılıkları vardır (Guba ve Lincoln, 1994). Paradigma değişimindeki ontolojik ve epistemolojik değişimler salt bilgi nedir ve bilmenin ötesindedir. Var oluş ve bilmenin ötesinde bunlara ulaşmakta kullanılan yöntem ve değer yargılarını da içerir (Guba and Lincoln, 1994, Baran ve Davies, 2011). Heshusius (1989: 407) paradigmlarla kuramların farklı seviyede olduklarını ve farklı noktalara odaklandıklarını öne sürer. Paradigma olaydan bağımsız 'nasıl bildiğimiz' ile de ilgilidir. Teori/kuram ise belli bir olay/fenomen ile ilgilidir (Heshusius, 1989: 407). Bu çalışmada farklı paradigmalarda 'teori' kavramı özellikle de epistemolojik olarak ele alınacaktır.

Teori sözcüğü Yunanca theoria = görmek, izlemekten gelir. Yunanca aklın ürettiği kuram, düşünüp taşınmak ve yansıtmaktan meydana gelir. Tarih içinde teori sözcüğü farklı anlamlar üstlenmiştir. Eski Yunanda kullanılan anlamı ideal soyut durum ile ilgili mantık yürütmektir. Bu insanın düşünmesi sonucu ortaya

çıkır. Başka deyişle, filozofların spekülasyonu için kullanılmıştır. Teori sözcüğü, paradigma öncesi dönemde filozof Aristo ile ilişkilendirilmiştir. Pozitif paradigma döneminde, ampirik araştırma sonuçlarından elde edilen kuramlar için kullanılmıştır. Çoklu paradigma döneminde, paradigma öncesi dönemin değer verdiği kişisel düşünceden oluşan teorinin yanı sıra pozitif bilimle ortaya çıkan bilimsel araştırma sonuçlarından oluşan teorilere ek olarak farklı bilgi türleri ve teoriler/bilme biçimleri (örneğin nitel araştırma ve eleştirel çalışma sonuçlarından ortaya çıkan) de kabul görmeye başlamıştır.

Aristo tamamlamadığı eseri *Politike'de*, politikanın eğitimin de bir bölümünü oluşturduğu pratik bir bilim ya da normatif bir disiplin olduğunu öne sürer. Aristo meslekler ve teori ile ilgili 3 temel alan belirler (Frankena, 1959: 18):

1. *Teorik olan (theoretical science)*: Teorik bilim mantığımızın dünya hakkında öne sürdükleri; bilmek için bildiklerimizdir. Matematik, fizik (Aristo'ya göre fizik biyoloji ve psikolojiyi de içerir) ve teoloji ya da başka bir deyişle metafizik bu alana girer.
2. *Üretken olan (productive science)*: Üretken olan bilim ya da sanat mantığımızın belirgin (deliberative) olan kısmıyla üretilir. Bir tür bilgiyle üretilir ama amacı işe yarayan ya da güzel bir şey yapmaktır. Örneğin gemi yapma ya da trajedi yazma.
3. *Pratik olan (practical science)*: Pratik bilim de üretken bilim gibi mantığımızın belirgin kısmıyla çalışır ve bir tür bilgiye gereksinim duyar, ancak sonuçta bir hareket, bir edimdir.

Frankena (1959: 20) Aristo'ya göre insan ruhunun katıldığı 2 tür aktivite olduğuna dikkati çeker. Praxis – uygulama, tatbikat ve poiesis – üretim, oluşum. Bunlarda ruhun belirgin ve arzu verici yönleri eşgüdüllü çalışabilir. Praxis - pratik hareket ve yapmayla ilgi-

lidir. Poiesis ise üretken edim ile ilgilidir. Sanattaki, hatta tıptaki edimler için kullanılır. Hedef kendinin ötesinde güzel veya yararlı birşeyler yapmaktır; örneğin, şiir, bir ev, vs. Ortaya çıkan eser, yapma edimi bittikten sonra bile var olmaya devam edecektir.

Aristo'ya göre insanı tatmin eden, iyi ve mutlu yaşam, içsel olarak entelektüel ve ahlaki aktiviteleri içerir. En entelektüel aktiviteler gerçeği yaratanlardır veya derin derin düşünüp tasavvur edilendir. Ahlaki olarak en iyi aktivite Pratik zeka gerektirir. Entelektüel aktivite, ahlaki aktiviteden daha yüksektir/prestijlidir, daha fazla mutluluk verir. Sonuç olarak, tüm aktiviteler ahlaki ya da entellektüel yaşama katkıları *ölçüsünde* iyidir.

Antik Yunanda, özellikle de Aristo'nun çalışmalarında yer bulan teori – kuram ve pratikle ilgili düşüncelerinin şekillendirdiği görüş günümüze kadar uzanmaktadır. Bu görüşe göre, teorik bilgi akıl kullanarak, düşünerek üretilir ve gerçek mutluluk kaynağıdır. Bilgi bilmek içindir, pratikle pek ilişkisi yoktur. Buna dayanarak Aristo teorinin gerçek mutluluk kaynağı olduğu görüşünden yola çıkarak kuramsal alanların (örneğin şiirin) değerli olduğunu pratik alanların aynı ölçüde değerli olmadığını öne sürer. Soyut düşünmenin ürünü olan matematik ve felsefe gibi alanlar, derin soyut düşünmeyi, akıl kullanmayı gerektirir; bu alanlarda çalışmak prestijlidir. Sırf pratik gerektirenlerin yeni bilimsel birikime gereksinim duymayan meslekler ise prestijli sayılmamaktadır.

Özetle, teori sözcüğü paradigma değişimlerine paralel olarak farklı anlamlar yüklenmiştir. Paradigma öncesi dönemde Aristo'nun görüşü teori kavramını şekillendirmiştir. Teori sözcüğü, pozitif bilimin dominant olduğu dönemde, bilimsel araştırma sonucu ortaya çıkan teoriler için kullanılmıştır. Çoklu paradigma döneminde, kişisel düşünme sonucu elde edilen teori ve görgül çalışma sonucu elde edilen teorilere ek olarak farklı teoriler, örneğin eleştirel, nitel çalışmalardan elde edilen teorilerin varlığı da kabul görmektedir.

Profesyonel Yetiştirme Modelleri

Paradigma değişimi disiplinlerarası bir nitelik taşıdığından her alanı etkilemiştir. Buna yüksek öğrenimde profesyonel yetiştirme modelleri de dahildir. Tarih içinde izlenebilen disiplinlerarası profesyonel yetiştirme modelleri üç ana grupta ele alınır. Bunlar, çıraklık modeli, uygulamalı bilim modeli ve yansıtma modelleridir (Wallace, 1991).

1. Çıraklık Modeli

Mesleklerin oluşumunda yer alan en eski model çıraklık modelidir (Wallace, 1991). Okuyazarın çok az olduğu 20 yüzyıl öncesi dönemde, eğitim sınırlı bir gruba – burjuva veya din adamı - verilmekteydi. Bu dönemde, Aristo'nun düşüncelerine dayanan 'bilmek için bilgi' kavramı yaygındı. Eğitim sisteminde çoğunlukla edebi eserler ve matematik yer almaktaydı. Bu konular öğrencinin soyut düşünsel kapasitesini/bilgisini geliştirmek içindi. Eğitimde verilen bilgiler uygulaması olan bir mesleğe yönelik değildi. Aristo'ya göre uygulamalı meslekler prestijli değildi. Aristo, pratik uygulaması olduğu için tıbbi teorik meslek sınıfına almaz (Frankena, 1959: 20).

Paradigma öncesi dönemde imtiyazlı bir okur-yazar kitle dışındaki çoğunluk pratik/uygulaması olan mesleklere yönelmekteydi. Bu tür mesleklerde çalışmak isteyenler çıraklık modeline göre eğitilmekteydiler. Öğrenme bu modele göre ustayı izleme ve taklit etme yoluyla gerçekleşir. Yani, çırak ustanın yanında, izleyerek, yardım ederek taklit ederek pratik bilgi elde eder. Zamanla zanaatı uygulamaya başlar ve uzmanlaşır (Wallace, 1991).

Çıraklık modelinin uygulamasının paradigma öncesi dönemde başlamasına karşın günümüzde halen kullanıldığı alanlar vardır. Daha önemlisi, bu dönemde Aristo'nun ortaya attığı soyut düşünmeye dayalı mesleklerin pratik mesleklere göre daha prestijli olduğu görüşü günümüzde de geçerlidir. Özetle, çıraklık

modelinde pratik önemlidir ve bilgi deneyimden gelen bilgidir.

Şekil 1: Çıracılık Modeli (Wallace, 1991)

Günümüze bazı alanlarda halen kullanılan bu model daha çok dünyanın sosyo-politik durağanlık dönemlerinde yaygındı. Bilginin ve bilgiye erişimin çok kısıtlı bir tabakaya (soylu veya din adamı) mahsus olduğu dönemlerde, dünyada en yaygın disiplinlerarası profesyonel yetiştirme model idi. Bu model kuramsal bilgiden yoksundur. Ustanın pratiğini taklide dayanan, durağan zamanlarda, o dönemin şartların göre ortaya çıktığı için, bu sistemin mezunları günümüzün hızlı değişen koşullarına ayak uydurmakta güçlük çeker. İletişim ve Medya Çalışmaları alanında özellikle de gazetecilik alanında yaygın olan 'alaylı' terimi bu modele göre meslekte yetişen gazeteciler için kullanılmaktadır.

2. Uygulamalı Bilim Modeli

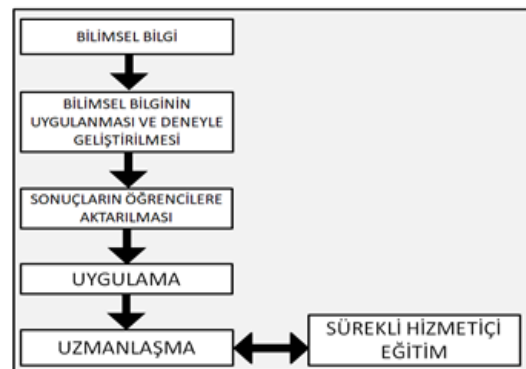
19. yüzyılın ortalarında başlayıp 20. yüzyılın ortasına kadar devam eden bilimsel gelişmeler ve sanayileşme, pozitif paradigmanın ontolojik ve epistemolojik özellikleriyle başat paradigma olarak kabul görmesine yol açmıştır. Araştırma sonuçlarından elde edilen bilgi birikimi mesleğe hazırlamada kullanılmaya başladı. Bu bilgilerin aktarıldığı yer olarak üniversiteler profesyonel yetiştirmedeki yerlerini ve prestijli statüyü elde etti.

Halen ülkemizde de birçok alanda geçerli olan bu modelde öğrenciler uzmanlaşmak için üniversitelere giderler ve orada alanla ilgili daha çok kuramsal bilgiye dayalı bir eğitim alırlar. Üniversite eğitiminin sonuna doğru aldıkları kuramsal eğitime ek olarak yetiştirildikleri alana yönelik bir kurumda kısa süreli

staj yaparlar. Kuramsal bilgiye sahip olmaları, o alanda uzmanlaşıp mesleği icra edecek donanıma sahip oldukları anlamına gelir. Sonraki meslek yaşamlarında sürekli eğitimle kendilerini geliştirmeleri beklenir.

Uygulamalı bilim modeli, pozitif bilimin kabul görüp yaygınlaşması, dünyada okuryazar sayısının artması, pozitif bilime verilen önem ve üniversitelerin çoğalması ve üniversite hocalarının bilim insanı olarak bilime katkı yapması ve bu bilgileri derslerinde öğrencilerine aktarmaları üzerine gelişmiştir. Bu modelde bilimsel araştırmalar sonucu ortaya çıkan kuram önemlidir. Pratik ikinci plandadır. Genellikle eğitimin sonunda kısa bir stajla geçitirilir. Bilgi, alanda yapılan bilimsel çalışmalardan ortaya çıkan kuramları bilmekle eşanlamlıdır. Kuramları iyi bilen bir şekilde pratiği yapar görüşü hakimdir. Bu model günümüzde halen birçok ülkede ve alanda uygulanmaktadır.

Evrensel tek doğruyu bulmaya yönelik bilimsel çalışmalar, eğitimde müfredat kavramının yerleşmesine neden olmuştur. Eğitim, endüstride olduğu gibi tek tip ürün, tek tip mezun vermeyi hedefler. Bu profesyonel yetiştirme modeline göre eğitim almış kişiler daha çok kuramsal bilgiyle donatılmışlardır ve pratik deneyimleri sınırlıdır. Mesleğe atıldıklarında sınırlı pratik bilgi yoksunluğundan dolayı zorlanırlar. Çoğu zaman el yordamıyla ve deneme yanılma yoluyla mesleğe atıldıktan sonra uygulamadaki gelişmelerini sağlarlar. Sürekli hizmet içi eğitim ile pratiklerini geliştirirler.

Şekil 2: Uygulamalı Bilim Modeli (Wallace, 1991'den)

uyarlanmıştır)

Uygulamalı bilim modeli akademisyenlerin kuramsal bilgi sahibi olup pratikten yoksun olmalarından dolayı onları sırça köşkte, alanın gerçeklerinden habersiz gösterip akademisyenler ile pratisyenler arasında kopukluk yaratmakta, kuramla pratiğin gerektiği gibi etkileşime girmesini güçleştirmektedir. Pratisyenler, enerjilerini bilime katkı yapmaya çalışan akademisyenlerin uygulamadakilerin karşılaştığı güncel sorunları anlamaya ve çözüm üretmeye katkıda bulunmaya uzak olduklarından yakınırlar. Sherman (1983), Swan ve Hoy (1983), Batı’da iletişim fakülteleri müfredatları ve medya endüstrisi gereksinimleri arasındaki uyumsuzluğa dikkati çekerler.

İletişim ve Medya Çalışmaları alanında Türkiye’de yaygın olarak kullanılan model uygulamalı bilim modelidir. Soyut düşünmenin ürünü olan sosyoloji, hukuk ve felsefe gibi alanların öğrencilere ‘geniş’ perspektif vereceği, salt İletişim ve Medya Çalışmaları alanı ile ilgili kuramların öğrencilere ‘dar’ uzmanlaşmaya yol açacağı alandaki tartışma konularından biridir (Taşbaşı, 2015). Zamanla kitle iletişim kuramları alanla ilgili kuramsal altyapıyı oluşturmaya başlasa da kuram ile uygulama arasındaki kopukluk sıkıntısı halen tartışma konusudur. Alanda çalışan, özellikle de gazeteciler arasında kullanılan ‘mektepli’ terimi bu modele göre eğitim alanlar için kullanılmaktadır. Bu modelin yaygınlaşması kuramsal bilgi konusunda güçlü ancak sınırlı pratik bilgiye sahip mezunların iş hayatına atılması sonucu ‘mektepli’ ve ‘alaylı’ tartışmasının başlamasına yol açmış, üniversitelerin alanın gereksinimlerini ne ölçüde yerine getirdiği sorgulanmıştır.

3. Yansıtma Modeli

Günümüzde, kuram ve uygulama kopukluğu özellikle sosyal bilimlerin içinde olduğu en ciddi sıkıntılarından birini oluşturmaktadır. Yansıtma modeli, çıraklık modeli ve uygulamalı bilim modellerini de içine alan

ve geliştiren bir modeldir. Yani hem pratikten gelen bilgiyi hem de kuramdan gelen bilgiyi yansıtma çemberinde yoğuran model farklı teorilere - bilme biçimlerine yer verir. Çeşitli bilgiyle donanan öğrenci, eğitimi süresince problem çözme edimlerinde deneyim kazandığı için meslek yaşamında karşısına çıkacak zorluklara çözüm bulabilecek kapasiteye sahip olur.

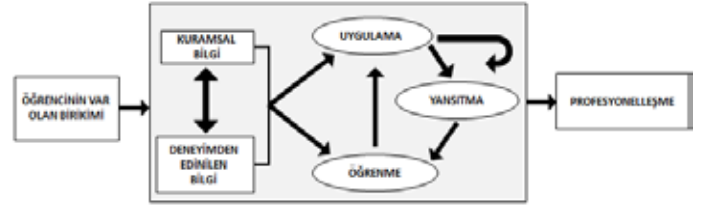
Yansıtma modeli, Amerikalı sosyolog ve filozof Donald Schön’ün *Yansıtma Pratisyeni* (Reflective Practitioner, 1983) ve *Yansıtma Pratisyeni Eğitmek* (Educating the Reflective Practitioner, 1987) eserlerinden sonra popüler olmuştur. Schön (1987), üniversiteye giden gençlerin çalışacakları alanla ilgili kuramsal bilgi ve uygulamayı izleme yoluyla elde edilen pasif pratik bilgiye ek olarak alanda uzman pratiğe sahip bir hocanın denetiminde uygulama ve yansıtma yapmasının önemine dikkati çeker.

Schön, meslekleri üç grupta inceler: 1. Temel bilimler; 2. Uygulamalı bilimler; 3. Temel ve uygulamalı bilim üzerine kurulan beceri ve tavır belirleyen bilimler. Schön günümüzde üçüncü tip bilimin gerekliliği üzerinde durur ve temel bilimlerin durağan olduğunu, hareketin bilgiyi inşa ettiğini belirtir. Profesyonellerin hareket halindeyken öğrendiğini ve yansıtmanın öğrenmeyi kolaylaştırdığını anlatır. Başka bir deyişle akıllı hareket mesleğin uygulamasıyla ilgili gerekli olan kuramın pratikle yoğrulduğu bilgiyi inşa eder (Schön, 1983).

Yansıtma modeli her şeyden önce programa giren öğrencilerin tamamen bilgisiz değil alanla ilgili birtakım bilgiye sahip olduklarını var saymaktadır. Programda hem kuramsal bilgi hem de pasif izlemeden/deneyimden gelen bilgi elde edeceklerdir. Profesyoneller dahil herkesin hareket halindeyken (edim sürecinde), eş zamanlı olarak bunu yansıtınca, edimin öğrenme (bilme) ile sonuçlandığını ve dolayısıyla bunun hareket kuramı olduğunu belirtir. Pozitivist bilime göre gerçek ve kuram durgundur. Diğer taraftan hareket ise dinamiktir. Akıllı hareket bilgiyi inşa eder. Gün-

müzde oluşan bilgi birikimini kullanarak uygulamada problem çözmek, işi sırf pratiğe dökmek değil, kuramı uygulamadaki sorunları çözmeye kullanmak, ve bunu bir uzman eşliğinde/denetiminde yapmak öğrencinin alanda uzmanlık kazanmasına yol açacaktır. Öğrenci, ileride, hızlı değişen dünyada, meslek yaşamında karşısına çıkacak sorunlarla baş edebilecektir.

Schön (1987:35) pratisyenlerin hareket sırasındaki yansıtmasını, gerçeğin yaratılması veya inşa olarak adlandırır. Schön (1983:52) görüşünü, Polanyi'nin 1967 yılında ortaya attığı 'sessiz bilme' üzerine inşa etmiştir ve bunu "uygulamadaki bilme" olarak adlandırmıştır. Uygulamadaki bilme – yani edim sırasında ne yapacağını bilme – profesyoneli o alandan olmayanlardan ayırt eden en önde gelen özelliktir. Bir uzman, eğitim süresince soru sorarak, yol göstererek öğrenciye ne bilmesi gerektiğini, neyi nasıl yapması gerektiğini düşünmesine yardımcı olur. Bu yol gösterme değişik şekillerde (soru sorarak, sorgulamasına yardımcı olarak, dikkatini çekerek vs.) olabilir. Bu tür öğrenme deneme yanılma, el yordamıyla yapmanın ötesinde problem çözmeye yönelik bir öğrenmedir. Bu tip öğrenme, meslek yaşamındaki sorunları çözmeye yardımcı olur. Pratisyen burada pratiğini nasıl yarattığını, salt kendi profesyonel sanatının ötesinde profesyonel yeterliliğin altında yatanı da ifade eder. Oluşturmacı/Yaratıcı görüşe göre algıladıklarımız, takdir ettiklerimiz, inançlarımız, günlük yaşantımızı ve gerçek kabul ettiklerimizi yaratmakta geçerlidir. Kuramsal ve pratik bilgi edindikten sonra öğrenciler elde ettikleri bilgiyi deneyimlerken konuda uzman hocalarının yardımıyla verilen projelerde karşılaştıkları sorunları çözerlerken uzmanlık kazanırlar. Başka bir deyişle, öğrenciler kuramsal bilginin yanı sıra pratikten edindikleri bilgiyi verilen mesleki uygulamayla ilgili üretim projelerinde kullanırlar (Schön, 1983:52, 1987:35).

Şekil 3: Yansıtma Modeli (Wallace, 1991'den uyarlanmıştır)

Bu model dünyamızda sürekli yeni sorunlarla karşılaşan gençlere meslekle ilgili problem çözmeyi öğrenmesinin (edim sürecinde ne yapacağını bilmeyi ve yansıtmayı) önemini vurgular. Yansıtma modelinde, öğrencinin eğitime başlamadan önceki birikimi göz önünde tutularak bunun üzerine kuramsal ve uygulamaya yönelik bilgiler inşa edilir. Buraya kadarki öğrenme tumdengelimdir. Sonraki aşamada ise uygulama, yansıtma, kuramsallaştırma döngüsü yoluyla tümevarım ilkesine dayalı bireysel teoriler doğar. Yansıtma ve uygulama sürekli bir döngüdür. Buna bağlı olarak, uzmanlaşma sonu gelmeyen bir uğraştır.

Günümüzde İletişim ve Medya Çalışmaları eğitimi veren fakülteler, bölümlerine göre (Gazetecilik, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık, Radyo, Televizyon ve Sinema) gazete/online gazete, reklam ajansı, radyo, televizyon stüdyosu/dijital radyo, televizyon kurarak öğrencilerine pratik yapabilmeleri için olanak tanımaktadırlar. Bu uygulama alanları öğretim görevlilerinin denetiminde öğrencilere pratik yapma şansı tanımaktadır. Fakülte bünyelerinde sağlanan alt yapı sayesinde öğrenciler üretim sürecinin her aşamasına katılmakta ve problem çözmeye yönelik yaratıcılıklarını ortaya koymaktadırlar.

Modele uymak adına olmasa da var olan paradigmaya uyum çekiminden dolayı İletişim ve Medya Çalışmaları alanındaki fakülteler müfredat değişiklikleriyle bu modele uyum sağlama konusunda adım atmaktadırlar. Günümüzde farklı bilme biçimlerini müfredatlar içerse de yansıtma çemberine halen uygulamada hak ettiği yeri almamıştır. Geleceğe daha emin adımlarla yürüyecek medya uzmanları yetiştirmek için eğitim süresinde yansıtmanın önemi daha ön

plana çıkarılabilir ve yansıtma çemberi daha bilinçli hale getirilebilir.

Özetle, sürekli değişim içindeki dünyamızda, gittikçe daha da artan değişim ivmesine ayak uydurabilecek, çıkan sorunlarla baş edebilecek uzmanlar yetiştirme gereği her geçen gün salt kuram bilen uzmanlar yerine hem kuram hem de uygulamada güçlü profesyonel yetiştirmeye, yani yansıtma modeline doğru yönelimle yansıtma modeline eğitim sistemimizde yer vermeye doğru evrilmektedir. Ancak başarılı olmak için modelin tümünü, yani yansıtma çemberini de uygulamaya koymak gerekmektedir.

TÜRKİYE'DE İLETİŞİM VE MEDYA ÇALIŞMALARI

20. yüzyılın başlarında, Avrupa ve Amerika'da sanayileşme ve onun sosyal yaşama etkileri sonucu köylerden kent banliyölerine taşınan işçileri işe giderken biraz meşgul etmek biraz da haberdar etmek amacıyla yaygınlaşan, o günlerde tek taşınılabılır haber kaynağı (zamanın radyoları elektrige bağlı büyük aygıtlar) olduğundan gazetelerin önemleri artmış ve daha yaygın kullanılır hale gelmiştir (Crowley ve Heyer, 2015).

Türkiye'de de, dünyada olduğu gibi, kitle iletişim gazetelerle başlamıştır. Türkiye'de gazeteler Osmanlı İmparatorluğu döneminde çıkmaya başlamasına karşın gazeteciliğin ve gazetecilerin önemi 1946'da Türkiye'de çoklu parti sistemine geçiş ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında fark edilmeye başlar (Abadan-Unat, 1972: 67). İlk başlarda gazeteciler çiraklık modeline göre yetiştirilmekteydiler. Uygulamalı bilim modeline geçiş için ilk teşebbüsler İstanbul'da yapılmıştır. Türkiye Cumhuriyetinde gazeteler ve gazeteciler ağırlıklı olarak Babıali - Cağaloğlu – İstanbul'da olduklarından gazetecilerin eğitim alması ve bu eğitimin kurumsallaşması atılımı ilk başlarda İstanbul'da olmuştur. Türkiye'de ilk özel gazetecilik okulu İstanbul'da Ahmet Rasim'in gazetecilik mesleği ile ilgili özel meslek derslerinin okutulduğu okullara gereksinim olduğunu belirten makalelerinin etkisi

ile Müderris Fehmi Yahya Tuna tarafından açılmıştır (Topuz, 1973: 115). Başka bir deyişle, Ahmet Rasim gazetecilik konusunda eğitime gereksinim olduğu konusundaki öngörüsü ile Müderris Fehmi Yahya Tuna da bu konuyu ilk kez yaşama geçiren kişi olarak Türk iletişim tarihinde yerlerini almışlardır (İnuğur, 1988: 155).

Zamanın İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nin atılımı sonucunda, 24 Kasım 1949 tarihinde İstanbul Üniversitesi Senatosu İktisat Fakültesine bağlı iki yıllık Gazetecilik Enstitüsü kurulmasını karara bağlamıştır (Abadan-Unat, 1972: 68). 1950 yılının Güz döneminde öğrenci kabul etmeye başlayan İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Gazetecilik Enstitüsü hem lise mezunlarını hem de 2 yıl ve üzeri gazetecilik yapmış adayları kabul etmekteydi (Uzun, 2007: 121). Gazetecilik Enstitüsünde hem İktisat Fakültesi öğretim üyeleri hem de gazetecilerin ders vermiş olmaları da dikkat çekmektedir. Gazetecilik Enstitüsü 2 yıllık eğitimle başlamış, eğitim süresi sonra 3 ve daha sonra 4 yıla çıkmıştır. İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesine bağlı Gazetecilik Enstitüsü 1982 yılında YÖK yasası gereği isim değiştirerek İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu olmuş ve Rektörlüğe bağlanmıştır (Tokgöz, 2003: 13).

Ankara'da da benzer gelişmeler olmuştur. Ankara Gazeteciler Cemiyeti'nin isteği üzerine Ankara Üniversitesi çalışmalarına başlamıştır. 1962 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne bağlı gazeteci yetiştiren bir enstitü kurmayı hedeflemiş, yapılan çalışmalar sonucunda 1964'de Basın Yayın Yüksek Okulu'nun kurulmasına karar verilmiştir. Siyasal Bilgiler Fakültesi çatısı altında Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu 7 Kasım 1965'de eğitime başlamıştır (Tokgöz, 2003: 14). 1982 yılında, YÖK yasası gereği, Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden ayrılıp Ankara Üniversitesi Rektörlüğü'ne bağlanmıştır.

İstanbul ve Ankara'dan sonra İzmir'de de Özel Gazetecilik Yüksek Okulları açılmıştır. 1982'de YÖK idari

olarak üniversite rektörlüklerine bağladığı Basın Yayın Yüksekokullarında tek tip eğitim önermiştir.

1992'de 3837 sayılı yasayla o dönemde aktif olan beş Basın Yayın Yüksekokulu İletişim Fakültesi statüsüne kavuşmuş, aynı zamanda Eskişehir Anadolu Üniversitesinde ve Konya Selçuk Üniversitesinde İletişim Bilimleri Fakülteleri kurulmuştur (Tokgöz, 2003). Böylece Türkiye'de İletişim alanında Uygulamalı Bilim Modeline geçilmiş oldu. İletişim Fakülteleri üç bölümden (Gazetecilik, Halkla İlişkiler ve Tanıtım, Radyo, Televizyon ve Sinema) oluşmaktaydı. Günümüzde bölüm isimlerinde ve bölüm sayısında farklılıklar olabilmektedir.

Bu dönemde, Türkiye'de İletişim ve Medya Çalışmaları alanı ile ilgili yeterli kuramsal bilgi birikimi olmadığından sosyal bilimlerin farklı alanlarından destek alındı. Bu da İletişim ve Medya Çalışmalarının disiplinlerarası bir alan olduğu görüşünü pekiştirdi. Zamanla, başta alanda lokomotif görevi gören Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu, sonra İletişim Fakültelerinde daha çok Amerika'da ortaya atılan kitlesel iletişim kuramları okutulmaya başlandı.

Bu kuramsal alt yapıyı, Lazarsfeld geleneği çerçevesi olarak adlandıran Erol Mutlu konuyla ilgili şu açıklamayı yapmaktadır:

“...Ne var ki endüstriyle Basın ve Yayın Yüksekokulları arasındaki ilişki başlangıcından bugüne kadar Lazarsfeld'in Amerika için amaçladığı verimlilik ve işbirliği düzeyine ulaşamamıştır. Basın endüstrisinin sık sık bu okullardaki mesleki eğitimi yetersizlikle eleştirmesi bu durumun somut bir göstergesidir. İlginçtir ki, okullar da bu eleştiriler karşısında, ne açık bir karşı eleştiri geliştirmekte, ne de kuruluşlarındaki gerekçeyi tartışıp kendileri için yeni bir zemin arama çabası göstermektedirler...” (Mutlu 2005: 71).

Türkiye'de yaşanan diğer bir sıkıntı da İletişim ve Medya Çalışmalarının üniversite çatısı altında çalışılmaya başlandığı dönemde, dünyada postpozitivist paradigmalardan Marksist paradigmanın yansımaları olan eleştirel düşüncenin popüler/trend olmaya başlamasıdır. Pozitif bilimin parçadan bütüne gitme eğilimine karşı eleştirel paradigma bütünü ele alıp daha

çok ekonomi-politik yönüyle eleştirme yoluna gitmektedir. Eleştirel paradigma, Türkiye'de İletişim ve Medya Çalışmaları alanında 1970 ve 1980'lerde Ankara Üniversitesi'nde önemli yer tutmaktadır. Alanda, Ünsal Oskay eleştirel düşüncenin Türkiye'de yayılmasında etkin rol oynamıştır. Ünsal Oskay anısına, Beybin Kejanlıoğlu'nun editörlüğünde *Zamanın Tozu Frankfurt Okulu'nun Türkiye'deki İzleri*, Türkiye'de İletişim ve Medya Çalışmaları alanında yapılan eleştirel çalışmaları ve çalışanlarla röportajları bir kitapta toplamıştır. Karl Marx'ın görüşüne dayanarak medya endüstrisini eleştiren, Marksist paradigmaya dayalı yapılan yayınlar birbirine ters düşen hedeflere yoğunlaştıklarından, akademi ile medyanın birbirine ters düşen tutum almalarına yol açmıştır.

Dahası, İletişim Fakültelerinde ağırlıklı verilen kuramsal bilgiye ek olarak eğitimin sonuna doğru öğrencilerin bir medya kurumunda staj görmeleri beklenmektedir. Kuramın ağır bastığı üniversite eğitiminin medyanın gereksinimlerine yanıt vermemesi, medya çalışanları arasında 'alaylı', 'mektepli' tartışması başlatmıştır. Alanda iletişim eğitimi eleştiren yayınlar yapıldı. Ezber ve Sayar (2016) *Türkiye'de Akademi Dışı Medya ve İletişim Eğitimi* konulu makalelerinde iletişimin farklı alanlarında üniversite haricinde daha çok uygulamaya yönelik eğitim veren özel ve devlet kurumlarını incelemektedirler. Nicelik ve nitelik olarak akademi dışı kurumların varlığı, sayısı gün geçtikçe artan İletişim ve Medya Çalışmaları alanında eğitim veren üniversite mezunlarının uzmanlıkta uygulamaya yönelik eksikliğin bir tür yansımasıdır. Başka bir deyişle uygulamalı bilim modeline göre yetiştirilenlerin sürekli hizmet içi eğitim ile kendilerini yenileme gereksinimlerinin yansımasıdır.

Aziz (2012) Türkiye'de İletişim ve Medya Çalışmaları alanındaki araştırmaların ilkin siyasal iktidar – medya ilişkisini araştıran Prof. Dr. Muammer Aksoy'un radyo ve siyasal iktidarla ilgili çalışması olduğunu belirtmektedir. Bunu 1971 yılında Ünsal Oskay'ın Ankara Üniversitesi, Basın Yayın Yüksek Okulunda tamamladığı 'Gelişim Açısından Kültür Değişimi' konulu

doktora tezi izlemiştir. Bunu, Tokgöz'ün (1972) kitle iletişim araçlarının seçmen davranışları üzerindeki etkisini araştıran doktora çalışması ve Aziz'in (1974) TRT Ankara TV yayınlarının yetişkinler üzerindeki etkisini araştıran doktora çalışması izlemiştir (Tokgöz, 2014). Aziz'in çalışması Türkiye'de İletişim ve Medya Çalışmaları alanında ilk görgül araştırmadır.

Kitle iletişim araçlarının etkilerini araştıran çalışmaları, 1980'lerde UNESCO destekli kadın araştırmaları sonra da içerik analizi çalışmaları izlemiştir. İletişim ve Medya Çalışmaları alanında Türkiye'de çok az sayıda finansal destek gören araştırma projesi yapılmıştır. Alandaki bilimsel çalışmalar ağırlıklı olarak, finansal destek almamış, Doçentlik, Doçentlik ve Profesörlük başvuruları için yapılan çalışmalarla alandaki doktora ve yüksek lisans tezleri ile yürütülmektedir (Tokgöz, 2003). Bazılarının kitap olarak da yayınlandığı bu tür temel araştırmalar alana 'yerel' katkının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Türkiye'de İletişim ve Medya Çalışmaları alanında daha çok Amerika'da yapılan araştırmalar sonucu ortaya çıkan kuramlar 'kitle iletişim kuramları' olarak alanın temel kuramsal temelini oluşturmaktadırlar. Alemdar (2018: 10) bu konuyla ilgili olarak alanın 'çocukluk hastalıkları' olarak nitelendirdiği gelinen noktayı şöyle özetler:

"...İletişim alanı başlangıcından itibaren Batı'da özellikle ABD'de gelişen düşünce ve araştırmaların etkisinde kaldı. Sosyal bilimlerin de böyle bir gelişme çizgisi izlediği dikkate alınır, bu bağımlılığın iletişim gibi yeni bir alan için şaşırtıcı olmadığı söylenebilir. Batı'da yazılanları anladığımız kadarıyla gelişmeleri açıklamada kullandık. Sahip olduğumuz tarihin, edebiyatın, toplumsal gelişmelere ilişkin araştırmaların peşinden gitmek, keşfetmek, iletişimi açıklamak yerine Batı'da üretilen düşüncelerin yol göstericiliği ile uzun yıllar geçirdik. Bunları öğrendik, öğrenmeyi sürdürüyoruz ama artık kendi kaynaklarımızın bizi özgün ve bağımsız düşünce üretmeye götürebileceğini dikkate almak zorundayız. Teknolojik gelişmenin dayattığı bağımlılığı bir kenara bırakıp, özgün işler yapmanın yollarını aramalıyız..." (Alemdar, 2018: 10).

Alemdar, kuram ve pratiğin birbirine zıt olmadığı, alandaki gereksinimin sosyal pratiğin neden ve sonuçlarının sistemli, güvenli ve geçerli açıklaması olarak ortaya çıkan kuramlarla desteklenmesi gerektiğinin altını çizmektedir (2018: 13).

50 yıllık bir akademik geçmişe sahip alanda artık Türkiye'de alana yapılan katkıların da programlarda yer alması gerekmektedir.

2016 yılı itibariyle Türkiye'de İletişim Bilimleri alanında 154 doktora tezi tamamlanmış, İletişim Bilimleri çatısı altında, sinema ve gazetecilik en sık çalışılan alanlar olmuştur. Bu bilgiler, Türkiye'de İletişim ve Medya Çalışmaları alanıyla ilgili dikkate değer bir bilgi birikiminin göstergesidir (Karataş, 2016: 223).

Batıyı takip etme eğilimindeki alan, Batıda yazılanları Türkçeye çevirip ders ve ders kitabı olarak aktarmanın yanı sıra Türkiye'deki gelişmeleri de müfredata eklenmelidir. Böylece, Türkiye bu alanda daha başarılı olacak, küresel eksene yerel eksen eklenecektir. Şüphesiz bu meşakkatli bir iştir. Ancak Amerika'da daha çok da Yahudilerin öne çıktığı Medya ve İletişim Çalışmaları alanına küresel bilginin yanı sıra yerel bulgular ve gelişmeler de eklenirse hem alandaki varlığımız öne çıkacak hem de alanı Türkiye'nin gereksinim ve koşullarına göre evirmek alanın daha hızlı ve emin adımlarla ilerlemesine yol açacaktır.

Türkiye'de İletişim ve Medya Çalışmalarına ilgi her geçen gün artmaktadır. Geleceğin toplumunun bilincini şekillendirecek medya çalışanlarını yetiştirirken, Türkiye'deki toplumun medya kullanımına duyarlı ve bu konuda bilinçli uzmanlar yetiştirmeliyiz. Bunun için de araştırmalar yapılmalı, kuramlar geliştirilmeli ve İletişim Fakültelerinde okutulmalıdır. Türkiye'de 50 yılı aşkın geçmişi olan İletişim ve Medya Çalışmaları alanı küresel eksende üretilen kuramlara ek olarak 1970'lerden bu yana daha çok akademik ilerleme (Yüksek Lisans, Doktora ve Doçentlik) için yapılan görgül araştırmaların sonuçlarından oluşan bulguların toparlanmasından oluşacak yerel kuramlarla

yoluna devam etmelidir. Aziz (2012, 2006) Türkiye'de yapılan İletişim ve Medya Çalışmaları alanındaki araştırmaların önceleri etki araştırması sonra da içerik çözümlemesi yöntemlerine yoğunlaştığını belirtmektedir. Nicel araştırmalar yanında günümüzde nitel araştırmalar yapılmaya da başlanmıştır. Farklı araştırma yöntemleri farklı tür bilgi üretmeye yol açacaktır. İleride, üniversiteler yanında İLAD (İletişim Araştırmaları Derneği) gibi sivil toplum örgütleri farklı araştırma yöntemlerini gündeme getirebilir ve de yapılan araştırmaları ve sonuçlarını toparlamaya öncülük edebilir.

Son olarak, Türkiye'de her geçen gün sayısı artan İletişim Fakültelerinde eğitim veren akademisyenlerin halen çıraklık modeline göre yetiştirildikleri gözlemlenmektedir. Akademisyenlerin, kendi hocalarından gördüklerini taklit ederek, esas görevlerini eğitim sürecini kolaylaştıran süreç ve aktivitelere yoğunlaşmak yerine akademik ilerlemelerine yoğunlaşmak olarak algılayan kadrolarca verilmesi, İletişim Fakültelerine artan talebe karşın, bu noktanın halen dokunulmamış bir alan olması ilginçtir. Her şeyden önce, İletişim Fakültelerinde ders veren akademisyenler konuya hâkim eğitimcilerdir. Hızlı değişen dünyamıza uzman yetiştirecek olan bu kadroların program hedefleri belirleme, program oluşturma, müfredat, sınıf aktiviteleri düzenleme ve değerlendirme – sınav yapma konusundaki güncel gelişmelerden haberdar olmaları ve yansıtmanın önemini kavramaları gerekmektedir.

Atabek ve Atabek (2014), iyi bir iletişim eğitimi nasıl olmalıdır sorusunu konuyla ilgili paydaşlara (öğrenci, akademisyen, meslek grupları) sorup temel iletişim eğitimi konusunda tutum araştırması yapmışlardır. Bulgular öğrencilerin alan dışı derslere olumsuz tutum sergilediklerini öne çıkarmaktadır. Paydaşlar arasında bazı paradoksal sonuçlar ortaya çıkan araştırmada çıkan sorunların paydaşların katıldığı tartışmalarla aşılabileceği yönündedir.

SONUÇ

Günümüzde medya araçlarında yöndeşme yaşanırken medya mesajları transmedya olarak birden farklı medyada dolaşmaktadır. Bilgi toplumu olarak adlandırılan günümüzde yenilik süreklidir ve kaçınılmazdır. Bilgiye erişim kolaylaşmıştır. Bilgi kirliliğinin farkında, üretken olurken kendinden de bir şeyler katabilen, sürekli yenilenen teknolojiye ayak uydurabilecek profesyoneller yetiştirmek gerekmektedir.

Paradigma değişimleri disiplinlerarasıdır. İletişim ve Medya Çalışmaları da paradigma değişimlerinden etkilenmektedir. Çoklu paradigma döneminde çoklu bilme de önem kazanmaktadır. Günümüzde, çoklu paradigma dönemi yaşanmaktadır. Farklı paradigmalardan (Marxist, Feminist, Oluşturmacı vs.) kabul gördüğü pozitif paradigma halen varlığını sürdürmektedir. Özellikle de sosyal bilimlerde ortaya çıkan yeni paradigmlar pozitif paradigmanın yerini almaktan ziyade pozitif paradigmaya alternatifler olarak kabul görmektedirler.

Profesyonel yetiştirme modellerinde de diğer alanlarda olduğu gibi bir değişim yaşanmaktadır. Bu değişimin neden ve nasılını anlamak, eğitim sistemini en iyi şekilde yönlendirip uygulamak için önemlidir. Bilgi toplumu olarak adlandırılan çağımızda değişim zamanın olmazsa olmazıdır. Bu değişime ayak uyduracak gençler yetiştirmek gerekmektedir. Yansıtma modeli daha önceki iki modeli içerip alanla ilgili problem çözmeyi öğrettiğinden günümüzde farklı disiplinlerde uygulanmaktadır. Türkiye'de İletişim ve Medya Çalışmaları eğitimi alanında bir paradigma değişimi yaşanmaktadır. Bu değişimin en verimli biçimde uygulanması için yansıtma modelini iyice kavramamız gerekmektedir.

Paradigmaların ontolojik, epistemolojik ve metodolojik imaları vardır. Bu çalışmada epistemolojik yönden teori/kuram kavramının Aristo'dan beri var olan bir kavram olarak farklı dönemlerde farklı paradigmalara göre anlamlar farklı anlamlar yüklediği

konusu irdelenmiştir. Aristo'nun ortaya attığı, aklın ürünü, metafizik, sırf soyut/düşünsel olarak üretilenin prestijli olduğu görüşü günümüze dek uzanmaktadır. Kejanlıoğlu (2005), Mutlu'nun mektuplarından alın- tılarla desteklediği makalesinde Mutlu'nun 'Akade- miklik insanın kendisiyle olan kavga. Onun için bir şey öğrendiğinde haz alıyorsun' sözlerine yer vere- rek, Aristo'nun soyut düşüncenin mutluluk verdiği görüşünün günümüzde de yer bulduğuna işaret et- mektedir.

Pozitif paradigmanın başat/tek doğru olarak kabul gördüğü dönemde teori kavramı bilimsel/görgül araş- tırma sonuçlarına atfen kullanılmıştır. Çoklu paradig- ma döneminde önceki iki anlama ek olarak yapmaktan gelen bilmenin (oluşumcu) ürettiği mesleki edimlerle ilgili yapmaktan oluşan sessiz kişisel kuramlar da ek- lendi. Başka bir deyişle, uzmanın mesleğini icra eder- ken edim sırasında ürettiği sessiz düşünmekten olu- şan kişisel 'hareket' kuramlardır. Bu teoriler kişiseldir ve mesleki edim sırasında elde edilir. Aynı zamanda bu kişisel teoriler karşılaşılan problemleri çözmekte kullanılırlar. Bu tip teori, Aristo'nun pratik mesleklerle atfen yaptığı açıklamalardan çok farklıdır. Çünkü günümüzdeki bilgi birikimi ve hızlı değişim salt taklit ederek öğrenmeden, bilmeden çok karmaşıktır.

Yansıtma modeli, önceki iki modeli de içeren ve öğ- rencinin uzman eşliğinde kendi mesleki edimiyle ilgi- li teorilerini oluşturmasına yer vermektedir. Yansıtma modeli, öğrenciyi sürekli ve hızlı değişen dünyada ucu açık, sonu gelmeyen profesyonelleşmeye hazırlayan bütünlükçü bir model olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de İletişim ve Medya Çalışmaları alanında ders programlarında alanla ilgili uygulamalı derslerin artması yansıtma modeline doğru atılan bir adımdır. Ancak halen modelin yansıtma çemberi bölümü hak ettiği ilgiyi görmemektedir. Bu konuda yansıtmayı öne çıkararak, kişisel kuramların elde edilmesine yöne- lik bilinçli bir adım halen atılmamıştır. Paradigmala- rın disiplinlerarası özelliğinden dolayı el yordamıyla, bir ölçüde uygulamada olsa da öğretim kadrosunun yansıtma çemberi konusunda bilinçli ve öğrencilere

yol gösterme konusunda donanımlı olmalıdır.

İletişim ve Medya Çalışmaları alanı Türkiye'de Sosyal Bilimler alanındaki kuramsal çerçeve ile başlamıştır ve halen -özellikle de Kitle İletişim konusundaki- Amerika'da ortaya atılan kuramlara dayanmaktadır. Alanda Türkiye'de artık yeterli birikim vardır. Bu coğrafyadaki toplumun gereksinimlerini ön plana çı- karıp araştırmalar yapılmalı ve küresel gelişmelerin yanı sıra kendi toplumumuzla ilgili kuramlar üreterek yola devam edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N. (1972). *Batı Avrupa ve Türkiye’de Basın Yayın Öğretimi*, Ankara: Sevinç Matbaası.
- Abadan-Unat, N. (2018). “From Journalism to Communication Studies”, Hıfzı Topuz’a Armağan, İletişimin Devrim Yılları, İstanbul: İLAD – Hiperlink ortak yayının. (s. 211-215).
- Alemdar, K. (2018). “Türkiye’de İletişim Bilimleri: Batı Düşüncesinin Egemenliğinden Özgünlüğe”, Etkileşim: Üsküdar Üniversitesi, İletişim Fakültesi Akademik Dergisi. 1:1. s. 8-28.
- Atabek, Ü., ve Atabek, G. (2014). “İletişim Eğitiminde Farklı perspektifler: Öğrenciler, Akademisyenler, ve Meslek Mensuplarının İletişim Eğitimi Hakkındaki Tutumları”, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi. 38, Bahar, s.148-163.
- Ateş, E. K. (2016). “Bir Bilim Dalı Olarak İletişim Bilimleri Alanının Türkiye’deki Konusal Kapsam Analizi”, International Journal of Social Science 51:3. s. 217-228.
- Aziz, A. (1974). *Televizyonun Yetişkin Eğitimindeki Yeri ve Önemi*. Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Aziz, A. (2006). *Dünyada ve Türkiye’de İletişim Araştırmaları*, Kültür ve İletişim. 9: 1. s. 9-31.
- Aziz, A. (2018). *İletişime Giriş*, İstanbul: Hiperlink Yayınları. (gen. 5. basım).
- Baran, S., Davies, D. (2011). *Mass Communication Theory: Foundations, Ferment, and Future*. Cengage Learning.
- Capra, F. (1992). *Belonging to Universe*, London: Penguin.
- Crowley, D., Heyer, P. (2015). *Communication in History: Technology, Culture, Society*. Taylor and Francis (5th edition).
- Ezber, B., Sayar, T. E. (2016). “Türkiye’de Akademi Dışı Medya ve İletişim Eğitimi”, Marmara İletişim Dergisi. 26. s. 71-83.
- Frankena, A.M. (1959). (ed.). *Three Historical Philosophies of Education*, Scott: Foresman and Company.
- Guba, E. G., Lincoln, Y. (1994). “Competing Paradigms in Qualitative Research”,
- Denzin, N.K., Lincoln, Y. *Handbook of Qualitative Research*, Thousand Oaks: Sage.

- Heshusius, L. (1989). "The Newtonian Mechanistic Paradigm, Special Education and Contours of Alternatives", An Overview. *Journal of Learning Disabilities*. 22:7. Pp. 403-45.
- İnuğur, N. (1988). *Türk Basınında İz Bırakanlar*, İstanbul: Nadir Kitap, Der Yayınları.
- Kejanlıoğlu, B. (2005). "Malumat Dünyasına Gitmek... Mektuplar: Erol Mutlu", *Kültür ve İletişim Dergisi*. s. 9-15.
- Kejanlıoğlu, B. (ed.) (2011). *Zamanın Tozu, Frankfurt Okulu'nun Türkiye'deki İzleri*, Ankara: De Ki Basım Yazım ltd..
- Kuhn, T. (1970). *The Structure of Scientific Revolution*, Chicago: Chicago University Press (2. ed.).
- Mutlu, E. (2005). *Globalleşme, Popüler Kültür ve Medya, Ütopya*.
- Özad, B. E. (1997). *The Reflecive Model of Teacher Education; Its Influence on Novice EFL Teachers, Manchester Üniversitesi (yayınlanmamış doktora tezi)*.
- Polanyi, M. (1967). *The Tacit Dimension*, New York: Dobleday.
- Prigogine, I. & Stengers, I. (1984). *Order Out of Chaos; Man's New Dialogue with Nature*, New York: Bontam Books.
- Şimşek, H. (1997). *21. Yüzyılın Eşiğinde Paradigma Savaşları, Kaostaki Türkiye*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Schön, D. (1983). *Reflective Practitioner. How Professionals Think in Action*, USA: Basic Books.
- Schön, D. (1987). *Educating the Reflective Practitioner*, USA: Jossey-Bass, A Wiley Imprint.
- Sherman, B. (1983). *Curriculum Development in Broadcasting: A Five-Point Plan. Dcasting: A Five-Point Plan, Communication Education*. 32:2. s: 247-251.
- Swan, S., Hoy, C. (1983). *Broadcast Education and the Needs of the Industry. Feed back*. 24:4. s. 17-19.
- Taşbaşı, K. (2015). "Üniversitenin Dönüşüm Sürecinde Yitirilen Bütünsellik: Ünsal Oskay'ın Çalışmaları Üzerinden İletişim Bilimlerine ve İletişim Eğitime Bakış", *Marmara İletişim Dergisi*. 23. s. 1-11.

- Tokgöz, O. (1972). Türkiye ve Ortadoğu Ülkelerinde Radyo ve Televizyon Sistemleri: Mukayeseli Bir Araştırma, Ankara: Ankara Üniv. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Tokgöz, O. (2003). "Türkiye'de İletişim Eğitimi: Elli Yıllık Bir Geçmişin Değerlendirilmesi" (www.Turkoloji.cu.edu.tr)
- Tokgöz, O. (2014). Türkiye'de İletişim Araştırmaları içinde 1970'li Yıllarda Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesinde İletişim Konusundaki Doktora Tezlerinin Rolü ve Konumu. İlef Dergisi, 1:1. s.115-142.
- Topuz, H. (1973). 100 Soruda Türk Basın Tarihi, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Uzun, R. (2007). İstihdam Sorunu Bağlamında Türkiye'de İletişim Eğitimi ve Öğrenci Yerleştirme, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 25 Güz. s. 117-134.
- Wallace, M. (1991). Training Foreign Language Teachers, A Reflective Approach, Cambridge: Cambridge University Press.